

NIELS THORSEN

2. april 1947 – 10. juni 2000

I juni måned 2000 døde historikeren Niels Thorsen, dr. phil. og docent ved Engelsk Institut, Københavns Universitet, i en alder af 53 år efter en længere tids kræftsygdom. Dansk historievidenskab og amerikanistik har med ham mistet en af sine mest begavede og originalt tænkende skikkelser.

Niels Thorsens interesse for USA blev vakt allerede i studietiden, hvor han tilbragte et år ved Loyola University som Rotary stipendiat. Han begyndte sit arbejdsliv som lærer i gymnasieskolen, men blev i 1976 adjunkt, og i 1981 lektor, siden 1989 docent i amerikansk historie ved Engelsk Institut, Københavns Universitet. Her fik han lejlighed til at dyrke sin lidenskab for USA's historie i et miljø, der gav ham mulighed for at pleje de interesser for litteratur og videnssociologi, han havde med fra bl.a. sine bifag i dansk og kultursociologi. En del af tiden inden ansættelsen som lektor tilbragte Niels Thorsen ved Princeton University, hvor han tog Ph.D.-graden. I 1988 blev han dr. phil. på en afhandling med titlen *The Political Thought of Woodrow Wilson 1875-1910* (Princeton University Press 1988). Bogen var en udvidet og omarbejdet version af Ph.D.-afhandlingen og vakte berettiget opmærksomhed i det amerikanske forskningsmiljø. Den etablerede ham som en internationalt anerkendt ekspert i amerikansk politisk teori og fortolker af amerikansk forfatningsudvikling.

Niels Thorsen fik sin videnskabelige debut i Historisk Tidsskrift (74, 1974) med artiklen 'Nyere tendenser i amerikansk historiografi', hvor hans særlige forskerprofil allerede stod klart aftegnet: det store udblik og den karakteristiske vibrerende stil, der afspejler en eftertænkksomhed, som søger en dybereliggende betydning udover den blotte meddelelse af et videnskabeligt resultat. Det blev også i Historisk Tidsskrift (98, 1998) Niels Thorsens sidste videnskabelige artikel blev publiceret: 'Kampen om den amerikanske forfatning.' Her analyserede han den seneste udvikling i forfatningsdiskussionen, hvor republikanisme er blevet nøgleordet. En republikanisme, der i sin radikale variant og som politisk teori, med Niels Thorsens pessimistiske formulering, udtrykker en opfattelse, 'hvor en føderal forfatning og det folkelige blev hin-

andens modsætninger'. Den bekymrede omsorg for en folkeligt funderet demokratisk udvikling går som en rød tråd gennem forfatterskabet og er også det bærende element i den samlede vision af den amerikanske samfundsudvikling, som Niels Thorsen nåede at videregive i USA-artiklen i *Danmarks Nationalleksikon*. Det blev en indsigtfuld analyse af den moderne amerikanske stats tilblivelse, men det blev samtidig en historie om afvikling, en afvikling – under stadig nye former – af den folkelige politiske kreativitet, der efter hans opfattelse var det bærende element i den amerikanske revolution, og som stedvis satte sig igennem i senere perioder, senest med 1960'ernes protestbevægelser. En stadig afvikling af et folkeligt politisk engagement til fordel for styreformer, der harmonerede bedre med den politiske og økonomiske elites interesser.

Som historiker og samfundsanalytiker udmærkede Niels Thorsen sig ved et brændende engagement i sit stof, en kolossal belæsthed, og en udviklet evne til at sætte enkelthederne ind i perspektivrige sammenhænge. Historien var for ham et eksistentielt anliggende. Hans optagethed af demokratiets natur og vilkår udmøntede sig senest i en række indlæg i debatten om besættelsestidens historie. For ham lå besættelsestidens betydning i de erfaringer, almindelige mennesker gjorde i forhold til, hvad der var rigtigt og forkert, og til deres egne handlemuligheder i en unormal politisk situation. I de avisindlæg, han skrev i foråret 2000, inden kræftsygdommen tog hans liv, skimtede man konturerne af det forskningsprojekt, han havde håbet at kunne gennemføre. Med inspiration fra den amerikanske forskning omkring den folkelige demokratiske politiske mobilisering under den amerikanske revolution, som den kommer til udtryk i revolutionstidens pamfletlitteratur, ville han efterspore en lignende mobilisering på dansk grund gennem en nylæsning af de illegale blade. Det var et projekt, der uden tvivl kunne have tilført den ofte indeklemte danske debat et frisk pust.

I hele sin karriere følte Niels Thorsen en forpligtelse til at formidle sin store viden om amerikanske forhold til en bredere offentlighed. Det skete i lærebøger som *USA i 1930'erne* (Gyldendal, 1977; med Kim Mølgaard Nielsen); *USA's krig i Korea* (Gyldendal, 1981; med Lars Bjørneboe og Steen Illeborg), og *USA's Historie* (Gyldendal, 1986; med Steen Illeborg); og det skete i aviskronikker, i *Danmarks Nationalleksikon*, i TV og gennem Åbent Universitet. TV-serien *Amerikanske Forbilleder* (1988) blev netop lavet i samarbejde mellem DR og Åbent Universitet, hvis afdeling på det humanistiske fakultet ved KU Niels Thorsen var leder af i en årrække. Hans interesse for pædagogik og uddannelsespolitik blev udmøntet i en række artikler, blandt andet 'Fra KUP til Kanon: admi-

nistrativ forurettelse som motiv i dansk skolepolitik', i *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 6/1992, og 'Service-humanistens fødsel og opdragelse: Forventning og erfaring' i Erik Aschengreen et al., *At undervise i humaniora* (Samfundslitteratur, 1998). Som titlerne antyder var Niels Thorsens debatform ofte ganske polemisk. Han holdt sig sjældent tilbage fra at spidde, hvad han fandt var akademisk oppustethed eller knæfald for herskende manipulationsstrategier. Hans offentlige indlæg var altid veloplagede og tankevækkende, om end ikke altid lige let tilgængelige.

Grundlæggende var Niels Thorsen utryg ved verdens gang og den centraliserede økonomisk-teknologiske fornufts sejrsgang i alle livets forhold, men hans tankeverden rummede samtidig en optimistisk tiltro til et folkeligt demokratisk potentiale, der utvivlsomt var en afspejling af hans fundamentale humanisme. En humanisme, der også kom til udtryk i den daglige omgang med kolleger og studerende, hvor han generøst uddelte af sin venlighed, hjælpsomhed og smittende begejstring for universitetslivets intellektuelle udfordringer. Niels Thorsens hele virke var båret af engagement, dyb ansvarsfølelse, og en stadig insisteren på, at humanisme nytter. Hans håb til humaniora og hans kærlighed til undervisningen kommer klart til udtryk i dette citat (fra artiklen om 'service-humanisten'), der nu kan læses som hans testamente:

'... De humanistiske fag er i kraft af deres forskelligartede forhold til det menneskelige i stand til at udvide og uddybe ens nødvendigvis stærkt begrænsede erfaringsfelt. Disse fag søgte – i det mindste indtil for nyligt – i kraft af deres historiske dimensionalitet at kultivere så mange som muligt af de små magter fra den før-videnskabelige tilværelse. De var derfor med til at fastholde den menneskelige tanke på det jordiske og give den karakter af omtanke for vores almindelighed. I et samfund, som investerer hele sin fremtid i at realisere forskningsteknologisk overmagt, er en sådan omtanke typisk tøvende, foruroliget, endog melankolsk, fordi den nødvendigvis dagligt konfronteres med sin magtesløshed ... Humanioras undervisning er da, at magtesløshed ikke er det samme som hjælpeløshed ... Formålet er ikke nødvendigvis at frigøre sig fra magt, men at kræve andel i fortolkningsmuligheder der giver mulighed for at se betydningen af forskellige magtformer og vurdere, hvad de kræver af ens påståede menneskelighed ... Fortolknings-evnens oplæring er nødvendig for at kunne skønne om magtens brug og dens misbrug. Undervisning er omtankens lokalisering.'

Inga Floto og Jørgen Sevaldsen